

piament 'els fruits d'arbre', concretat en el que fou el més abundós, com ho fou la poma, sobretot quan no s'havia importat o propagat el cultiu dels més delicats o menys autòctons. Tal com *fruita* o *pera* reemplaçaren amb el temps els prolongaments dels neutres o masculins corresponents, ja trobem *poma* com a designació del fruit de la pomera, des dels orígens literaris de la llengua: «Aquell senyor de la vinya féu tallar lo *pomer* que no levava *pomes*, e féu bé pensar de aquell *pomer* que moltes *pomes* levave», Llull (*Merav.*, NCL. II, 52). El *DAG.* i *AlcM* donen abundor de testimonis i precisions de moltes castes de poma, que ens estalviaran d'afegir-hi res de notable. Altrament, ja en OPou: «*pomes*: malum; *pomes de paradís*: poma paradisea; *poma pera*: poma pira» (*TbPu.*, 62). Veg. l'enumeració que en dóna a Mallorca l'any 1683 la *Comèdia de la Conquesta*, que cita el *DAG.* i ací a *PERA*, a propòsit de *peramany*.

Una mena, molt afavorida des d'antic, donà lloc en castellà i portuguès, i també en algun parlar nostre limítrof, a *MAÇANA* = cast. *MANZANA* etc.; per al qual remeto als respectius articles d'aquest dicc. i del *DCEC/DECH*. En altres zones de la llengua es manté també, però designant una espècie peculiar: d'on el graciós malentès que posa en escena Ruiz Pablo, en el viatge de la parella de pagesos menorquins a Barcelona: «—Després de la plaça de Catalunya, una, dugues..., cinc *maçanes*... ---. —I què són *maçanes*? —L'AMO DE S'UASTRÀ: A ca-nostra, *maçanes* són una casta de *pomes*; aquí no ho sé» (*Novelletes Men.*, *IdOr*, 96). «Hi haurà *poma maçana* / com es dos punys, / ---», Camps Merc. (*Folkl. Men.* I, 334). Cf., infra, *pomer*. El cas és que, altrament, avui *poma* és el mot d'ús general a la nostra llengua, fora d'algunes localitats de la frontera Oest, fins al cap dels Pirineus centrals: *pōma* encara a Tavascan, el poble capçalera de la Vall de Cardós (1934).

DERIV.: *Pometa*. Des del temps que *pom(a)* fou el nom genèric de tota mena de fruit, temps que no cessà encara a l'Alta Edat Mitjana, *poma* o *pometa* ha quedat en diversos parlars dels Pirineus centrals com a nom de la fruiteta d'alguns arbustos silvestres: a Benasc les *pomêtes* són el fruit de la *farnussera*, petites i vermelletes (mata que m'assenyalen en el camí de la Renclusa, 1965, anàloga però diferent dels nerets i de l'avajonera, crec el faringoler); segons el *DAG.* (§ 3) a la Vall d'Aran seria la «flor» (però serà el fruit) de la gavarra; Capcir *pomiller* 'gavarra'; *pomera borda* és un dels noms de la moixera (Serradell, *Sota Terra Club Munt.*); *pumêz dâ say Zâymâ* són a Conat un arbust anàleg als *berzâsus* (esbarzers) i a les gavarres (1960).

Per comparació s'ha dit bastant, sobretot literàriament, de les mamelletes d'una noia: «No em miro la cabellera - ni el cintó del davantal, / que em miro aquestes *pometes* - que teniu aquí davant!», MilàF, *Romllo*, ed. 1853, n.º 4; 1882, versió A₁ reco. a l'Alta Garrotxa; «Una noia de peus d'argent es banya, i mulla les *pomes* de les seves mamelles, blanques com la nata de la llet», Coromines (epigrama de Rhuphi-

nos, O. C., 1376).

Com a nom de l'arbre, *pomer* i *pomera* han conviscut des d'antic, però aquell predomina en els primers temps, i resta com a forma pròpia de la zona prepirenaica i pirinenca de llevant, veg. supra la cita de *Merav.* de Llull; «en cell jardí los fruiters / eren de totes maneres: / dàtils, *pomers*, presseguers, / codonys, albercocs, cireres, / *massanes*, prunes e peres / ---», Turmeda (*Div. Mall.*, NCL., 107). Avui *pomer* segueix essent encara la forma viva en ross., des de les Corberes (*pumié* a Vingrau, parlar mixt llgd., *pumês*, Conat, supra, 1960), i a través del Ripollès arriba fins cap a Vic i Segre Mitjà, pel N. fins a Andorra, segons *AlcM*: de fet encara diuen *pumê* a Tor, el primer poble pallarès a la ratlla andorrana (1932).

Pomera és en canvi la forma de totes les terres del Sud, incloent-hi Bna. i almenys part del Maresme i Vallès-Montseny (*La Pomera* vell mas del Pla de la Calma, 1924), totes les Illes (eiv. «*pumera*: manzano», PzCabr.), i tota la banda Sud i Oest del cat. occidental, remuntant les Nogueres fins al cap dels Pirineus: *pomêra* fins a Tavascan i Àreu de Vall Ferrera (1933), així com la Ribagorçana («Las *Pumêras*» partida de muntanya a Aulet, 1957). +*Pomeró* diminutiu-hipocòric que recordo en diverses cançons populars, no sols del *Romllo*. de MilàF («assenta-vos-en, Maria, a l'ombra d'un *pomeró*», 55.5; i altres en el vol. suplementari de Pujol i Puntí, 25, 29, 33 etc.).

El collectiu més estès és *pomerar* [DTo. 1647 «lloc de moltes pomeres, *pomarium*»]; *pomereda* [Verdaguer] i és la forma del Nordest, ross. («Les Planes és una *pumêredâ*» Sardinà, 1960) i fins part del Maresme: *las pumarêdas* part marina del terme de Malgrat cap a la Tordera (1964). Antigament *pomar* [S. xv, R. de Corella].

+*Pomal* adj. d'una classe d'olives: «Doneu-me nostra mar, i la tartana / --- / l'estància fresca i fosca de l'hostal, / el pas de la criada catalana, / que té el cos llis com l'oliva *pomal*, / la bella immortal de les calanques, / el sol que hi mou unes tovalles d'or, / i el carreró juntant les cases blanques, / i la quietud de les aigües del port», JSebPons (*Canta-Perdiu*, p. 54, trad. «l'olive ronde»).

Pomaci. *Pomada* [BMetge; Lacav.]. *Pomar* als Privilegis de la Vall d'Àncu, de 1424: potser 'untar amb *pomades* de sortilegi diabòlic'. *Pomarrina*. *Pomarrot*. *Pomell* [1764], val. en el sentit de 'carràs o manyoc de fruits' (*pomell de prunes, de peres, de cireres*, Carles Ros, pp. 198, 188), que és el sentit en què l'usa T. Llorente, i no el de 'ramell de flors', com diu *AlcM*; aquesta és l'acc. del Princ. [Bely. i cita de Mas Otzet en el *DAG.*]; *pomellet de cireres* val. (*DAG.*); *pomellar*; *apomellar*; *apomellament*. *Pomeria*. *Pomerola*. *Pomissó*. *Pombera*, format analògicament sobre *pom*, com *tombar/tomb*, *plombar/plom*. *Apomar*; *apomat*. Per a *empomar*, veg. a *PALMA*.

Repom 'segona collita' [*DAG.*, no CRos ni Escrig], «les taronges de *repom* són dolentes», CastPna, *DAG.*, que *AlcM* ho fa extensiu a Val. com a peculiar de les taronges, però no hi ha tal limitació, car també es diu,